

Cuprins

CAPITOLUL I. INTRODUCERE ÎN DREPTUL SECURITĂȚII SOCIALE	5
§ 1. Securitatea socială și riscurile sociale	5
§ 2. Sistemele de securitate socială	6
§ 3. Apariția și dezvoltarea sistemelor de securitate socială	8
§ 4. Securitatea socială în documentele internaționale.....	10
§ 5. Definiția și obiectul dreptului securității sociale.....	15
§ 6. Asigurările sociale – instituție a dreptului securității sociale.....	17
§ 7. Asistența socială – instituție a dreptului securității sociale.....	19
§ 8. Principiile dreptului securității sociale.....	21
§ 9. Izvoarele dreptului securității sociale.....	25
CAPITOLUL II. ASIGURĂRILE SOCIALE DE SĂNĂTATE.....	31
§ 1. Noțiune și reglementare	31
§ 2. Principiile asigurărilor sociale de sănătate.....	32
§ 3. Concepte privind asigurările sociale de sănătate	32
§ 4. Asigurații sistemului de asigurări sociale de sănătate.....	33
§ 5. Drepturile și obligațiile asiguraților	37
§ 6. Servicii medicale profilactice suportate din fondul național unic de asigurări sociale de sănătate.....	39
§ 7. Servicii medicale curative suportate din fondul național unic de asigurări sociale ...	39
§ 8. Medicamente, materiale sanitare, dispozitive medicale și alte mijloace terapeutice.....	40
§ 9. Servicii medicale de îngrijiri la domiciliu.....	41
§ 10. Alte servicii speciale.....	41
§ 11. Servicii medicale acordate asiguraților pe teritoriul altor state.....	41
§ 12. Servicii medicale care nu sunt suportate din fondul național unic de asigurări sociale de sănătate.....	42
§ 13. Asigurarea calității pachetului de servicii de bază pentru asigurați	43
§ 14. Constituirea fondului național unic de asigurări sociale de sănătate.....	43
§ 15. Atribuțiile caselor de asigurări de sănătate	49
§ 16. Răspunderi și sancțiuni	51
§ 17. Cardul european de asigurări sociale de sănătate.....	52
§ 18. Cardul național de asigurări sociale de sănătate	53
§ 19. Asigurările voluntare de sănătate.....	54
§ 20. Contractul de asigurare voluntară de sănătate.....	55
§ 21. Concediile și indemnizațiile de asigurări sociale de sănătate	56
§ 22. Concediul și indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă	59
§ 23. Concedii și indemnizații pentru prevenirea îmbolnăvirilor și recuperarea capacității de muncă.....	61
§ 24. Concediul și indemnizația de maternitate	62
§ 25. Concediul și indemnizația pentru creșterea copilului	62
§ 26. Concediul și indemnizația pentru îngrijirea copilului bolnav	75

§ 27. Concediul și indemnizația de risc maternal	76
§ 28. Alte dispoziții privind indemnizațiile de asigurări sociale de sănătate	76

CAPITOLUL III. ASIGURAREA PENTRU ACCIDENTE DE MUNCĂ

ȘI BOLI PROFESIONALE	80
§ 1. Noțiunea și principiile asigurării pentru accidente de muncă și boli profesionale	80
§ 2. Raporturile de asigurare și riscurile asigurate	81
§ 3. Persoanele asigurate (asigurații).....	82
§ 4. Asigurătorul.....	82
§ 5. Obiectivele asigurării	83
§ 6. Contribuția de asigurări pentru accidente de muncă și boli profesionale	83
§ 7. Prestații și servicii de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale	85
7.1. Enumerare.....	85
7.2. Prestații și servicii pentru investigare, diagnosticare, reabilitare și recuperarea capacității de muncă.....	85
7.3. Prestații și servicii pentru reabilitare și reconversie profesională.....	87
7.4. Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă.....	87
7.5. Indemnizația pentru trecerea temporară în alt loc de muncă și indemnizația pentru reducerea timpului de muncă	88
7.6. Compensații pentru atingerea integrității.....	89
7.7. Despăgubiri în caz de deces.....	89
7.8. Rambursări la cheltuieli.....	90
§ 8. Comunicarea și constatarea accidentelor de muncă și a bolilor profesionale	90
§ 9. Prevenirea accidentelor de muncă și a bolilor profesionale.....	91
§ 10. Organizarea sistemului de asigurare pentru accidente de muncă și boli profesionale.....	93
§ 11. Răspunderea juridică.....	94
§ 12. Jurisdicția asigurărilor pentru accidente de muncă și boli profesionale.....	95

CAPITOLUL IV. ASIGURĂRILE PENTRU ȘOMAJ ȘI MĂSURILE

PENTRU PREVENIREA ȘOMAJULUI	97
§ 1. Șomajul – fenomen social	97
§ 2. Evoluția și structura șomajului în sistemul național.....	98
§ 3. Măsuri prevăzute de Legea nr. 76/2002 în vederea protecției persoanelor împotriva riscului de șomaj.....	101
§ 4. Concepte utilizate de Legea nr. 76/2002	102
§ 5. Indicatori statistici privind piața muncii.....	104
§ 6. Clasificarea ocupațiilor din România (COR).....	104
§ 7. Beneficiarii sistemului asigurărilor pentru șomaj	105
§ 8. Categoriile de asigurați în sistemul asigurărilor pentru șomaj	106
§ 9. Organe cu atribuții în domeniul asigurărilor pentru șomaj	108
9.1. Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale.....	108
9.2. Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă.....	108
9.3. Institutul Național de Statistică	112
§ 10. Bugetul asigurărilor pentru șomaj	115
10.1. Veniturile bugetului asigurărilor pentru șomaj	115
10.2. Cheltuielile în cadrul bugetului asigurărilor pentru șomaj.....	117
§ 11. Persoanele care beneficiază de indemnizație de șomaj.....	118

§ 12. Persoanele asimilate șomerilor	119
§ 13. Persoanele care nu beneficiază de indemnizație de șomaj.....	119
§ 14. Condiții pentru nașterea dreptului la indemnizația de șomaj.....	119
§ 15. Data de la care se dobândește dreptul de a primi indemnizația de șomaj.....	122
§ 16. Cuantumul indemnizației de șomaj	123
§ 17. Obligațiile persoanelor care beneficiază de indemnizație de șomaj	124
§ 18. Suspendarea plății indemnizației	125
§ 19. Încetarea plății indemnizației de șomaj	126
§ 20. Recuperarea sumelor plătite fără temei legal.....	127
§ 21. Măsuri pentru prevenirea șomajului	127
CAPITOLUL V. SISTEMUL UNITAR DE PENSII PUBLICE.....	131
§ 1. Principii ale sistemului public de pensii.....	131
§ 2. Semnificația termenilor și expresiilor specifice sistemului public de pensii	131
§ 3. Asigurații.....	134
§ 4. Declarația de asigurare.....	135
§ 5. Contractul de asigurare socială	136
§ 6. Stagiul de cotizare	137
§ 7. Bugetul asigurărilor sociale de stat	139
§ 8. Contribuția de asigurări sociale.....	141
§ 9. Baza lunară de calcul	162
§ 10. Noțiunea și categoriile de pensii	165
§ 11. Pensia pentru limită de vârstă	166
§ 12. Pensia anticipată.....	186
§ 13. Pensia anticipată parțială.....	187
§ 14. Pensia de invaliditate	188
§ 15. Pensia de urmaș.....	192
§ 16. Calculul pensiilor	193
§ 17. Stabilirea și plata pensiilor.....	204
§ 18. Alte drepturi de asigurări sociale	209
§ 19. Răspunderea juridică.....	211
§ 20. Jurisdicția asigurărilor sociale.....	213
CAPITOLUL VI. PENSIILE PRIVATE.....	216
§ 1. Caracteristici generale ale sistemului pensiilor private	216
§ 2. Definirea unor termeni și expresii.....	216
§ 3. Fondul de pensii private	219
§ 4. Autorizarea schemei de pensii private și a fondului de pensii.....	222
§ 5. Investițiile fondului de pensii	224
§ 6. Participanții	226
§ 7. Contribuția la fondul de pensii	229
§ 8. Conturile participanților	230
§ 9. Pensia privată.....	231
§ 10. Provizioane tehnice și garanții reglementate și supravegheate de Comisie.....	232
§ 11. Răspunderea juridică	233
11.1. Răspunderea contravențională.....	233
11.2. Răspunderea penală	235

CAPITOLUL VII. PENSIILE FACULTATIVE	236
§ 1. Caracteristici generale ale sistemului pensiilor facultative	236
§ 2. Înființarea societăților de pensii, autorizarea și retragerea autorizației administratorilor	237
§ 3. Înființarea, autorizarea și retragerea autorizației fondurilor de pensii facultative	245
§ 4. Transferurile între fondurile de pensii facultative	247
§ 5. Participanți și contribuții	247
§ 6. Conturile participanților și evaluarea activelor	249
§ 7. Dreptul la pensie	250
§ 8. Interdicții	250
§ 9. Răspunderea juridică	251
 CAPITOLUL VIII. SISTEMUL NAȚIONAL DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ	 254
§ 1. Considerații generale	254
§ 2. Definirea unor termeni	257
§ 3. Definirea și clasificarea beneficiilor de asistență socială	260
§ 4. Categoriile de beneficii de asistență socială	262
§ 5. Administrarea beneficiilor de asistență socială	263
§ 6. Noțiuni specifice sistemului de beneficii de asistență socială	265
§ 7. Definirea și clasificarea serviciilor sociale	266
§ 8. Beneficiarii și furnizorii de servicii sociale	268
§ 9. Organizarea și administrarea serviciilor sociale	269
§ 10. Procesul de acordare a serviciilor sociale	271
§ 11. Prevenirea și combaterea sărăciei și riscului de excluziune socială	273
§ 12. Asistența socială a copilului și a familiei	270
§ 13. Asistența socială a persoanelor cu dizabilități	273
§ 14. Asistența socială a persoanelor vârstnice	281
§ 15. Personalul din sistemul de asistență socială	283
§ 16. Finanțarea asistenței sociale	284
§ 17. Contractarea serviciilor sociale	287
§ 18. Jurisdicția asistenței sociale	288
 CAPITOLUL IX. AJUTORUL SOCIAL, SERVICIILE SOCIALE ȘI CANTINELE DE AJUTOR SOCIAL	 289
§ 1. Considerații generale privind ajutorul social	289
§ 2. Beneficiarii ajutorului social	289
§ 3. Condițiile necesare pentru atribuirea ajutorului social	291
§ 4. Primirea și soluționarea cererilor pentru acordarea ajutorului social	293
§ 5. Stabilirea cuantumului și plata ajutorului social	294
§ 6. Obligațiile titularilor de ajutor social și modificarea acestuia	297
§ 7. Suspendarea și încetarea plății ajutorului social	298
§ 8. Alte categorii de prestații familiale	300
§ 9. Recuperarea sumelor încasate necuvenit cu titlu de ajutor social	308
§ 10. Cantinele de ajutor social	308

CAPITOLUL X. DREPTURI DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ ALE COPILOR.....	311
§ 1. Prestațiile familiale.....	311
§ 2. Noțiunea și caracteristicile alocației de stat pentru copii.....	312
§ 3. Titularul dreptului la alocația de stat pentru copii și beneficiarul acesteia.....	313
§ 4. Categoriile de copii care au dreptul la alocație.....	314
§ 5. Procedura de stabilire și plată a alocației.....	314
§ 6. Recuperarea sumelor plătite necuvenit cu titlu de alocație de stat pentru copii ...	316
§ 7. Noțiunea și specificul alocației pentru susținerea familiei	317
§ 8. Titularul dreptului la alocația familială complementară și alocația de susținere pentru familia monoparentală.....	317
§ 9. Beneficiarii dreptului la alocația familială.....	317
§ 10. Livretul de familie	319
§ 11. Stabilirea și plata drepturilor.....	320
§ 12. Recuperarea sumelor încasate necuvenit	325
§ 13. Răspunderea juridică	325
§ 14. Jurisdicția drepturilor reglementate de Legea nr. 277/2010	326
§ 15. Noțiuni introductive privind protecția și promovarea drepturilor copilului.....	326
§ 16. Beneficiarii dreptului la protecție și asistență și persoanele responsabile pentru exercitarea acestui drept	327
§ 17. Principiile respectării și garantării drepturilor copilului	327
§ 18. Drepturile și libertățile copilului.....	328
§ 19. Mediul familial și îngrijirea alternativă	335
§ 20. Sănătatea și bunăstarea copilului	338
§ 21. Educație, activități recreative și culturale	340
§ 22. Protecția specială a copilului lipsit, temporar sau definitiv, de ocrotirea părinților săi.....	341
22.1. Preliminarii.....	341
22.2. Plasamentul	343
22.3. Plasamentul în regim de urgență	344
22.4. Supravegherea specializată	344
§ 23. Monitorizarea aplicării măsurilor de protecție specială.....	345
§ 24. Protecția copiilor refugiați precum și a celor în caz de conflict armat	346
§ 25. Protecția copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal	348
§ 26. Protecția copilului împotriva exploatării	349
§ 27. Protecția copilului împotriva consumului de droguri	350
§ 28. Protecția copilului împotriva abuzului, neglijenței, exploatării și oricărei forme de violență.....	351
§ 29. Protecția copilului cu părinții plecați în străinătate	351
§ 30. Protecția copilului împotriva răpirii sau oricăror forme de traficare și împotriva altor forme de exploatare	354
§ 31. Reguli speciale de procedură.....	355
§ 32. Răspunderi și sancțiuni.....	355
 CAPITOLUL XI. ASISTENȚA SOCIALĂ A PERSOANELOR VÂRSTNICE	 360
§ 1. Noțiunea de persoană vârstnică	360
§ 2. Reglementarea măsurilor de asistență socială a persoanelor vârstnice.....	361
§ 3. Evaluarea situației persoanelor vârstnice care necesită asistență socială	362

§ 4. Servicii comunitare pentru persoanele vârstnice	365
§ 5. Organizarea și funcționarea căminelor pentru persoane vârstnice	367
§ 6. Procedura de stabilire, suspendare și încetare a drepturilor de asistență socială pentru persoanele vârstnice	367
§ 7. Finanțarea asistenței sociale pentru persoanele vârstnice	369
CAPITOLUL XII. PROTECȚIA ȘI PROMOVAREA DREPTURILOR PERSOANELOR CU HANDICAP	373
§ 1. Noțiunea de persoană cu handicap	373
§ 2. Principii fundamentale.....	373
§ 3. Semnificația unor termeni și expresii	375
§ 4. Încadrarea în grad de handicap	377
§ 5. Drepturi de care beneficiază persoanele cu handicap	380
§ 6. Obligațiile persoanelor cu handicap, ale familiei sau reprezentanților legali	386
§ 7. Servicii sociale	387
§ 8. Asistentul personal	388
§ 9. Asistentul personal profesionist	391
§ 10. Centre pentru persoanele cu handicap	393
§ 11. Prestații sociale pentru persoanele cu handicap.....	394
§ 12. Accesibilități pentru persoanele cu handicap	395
§ 13. Orientarea și formarea profesională	398
§ 14. Încadrarea în muncă a persoanelor cu handicap	399
CAPITOLUL XIII. PROTECȚIA SOCIALĂ A VETERANILOR, INVALIDIZILOR, ORFANILOR ȘI VĂDUVELOR DE RĂZBOI, PRECUM ȘI A FOȘTILOR DEȚINUȚI POLITICI	402
§ 1. Calitatea de veteran de război	402
§ 2. Văduva de război	404
§ 3. Drepturile veteranilor și văduvelor de război, potrivit Legii nr. 44/1994	404
§ 4. Drepturile acordate invalizilor, orfanilor și văduvelor de război, potrivit Legii nr. 49/1999.....	409
§ 5. Indemnizații acordate invalizilor de război, veteranilor de război și văduvelor de război, potrivit Legii nr. 49/1991	410
§ 6. Drepturile foștilor deținuți politici	411
TESTE GRILĂ	414

Alexandru ȚICLEA
Laura GEORGESCU

DREPTUL SECURITĂȚII SOCIALE

*La elaborarea prezentei lucrări au fost avute în vedere
actele normative publicate până la data de 1 martie 2015.*

**Alexandru ȚICLEA
Laura GEORGESCU**

DREPTUL SECURITĂȚII SOCIALE

Curs universitar

Ediția a VI-a, actualizată

Universul Juridic
București
-2015-

CAPITOLUL I

INTRODUCERE ÎN DREPTUL SECURITĂȚII SOCIALE

§ 1. Securitatea socială și riscurile sociale

Cuvântul *securitate* își are originea în latinescul *securitas* (în franceză – *sécurité*, în engleză *security*); el înseamnă protecție, apărare, stare de siguranță, faptul de a fi pus la adăpost de orice pericol.

Sintagma securitate socială este definită ca „totalitatea reglementărilor juridice pentru asigurarea stării de siguranță socială la nivelul de persoană, grup social sau populație totală, precum și pentru protejarea persoanelor defavorizate sau marginalizate”¹.

Existența acestei instituții reprezintă o garanție pentru fiecare persoană ca în orice împrejurare să dispună de mijloacele necesare pentru asigurarea propriei subzistențe, precum și pe cea a familiei sale în condiții decente².

Scopul ei constă în contracararea *consecințelor unor evenimente diverse, calificate în genere riscuri sociale*³.

Această concluzie rezultă din importante documente internaționale, inclusiv Convenția nr. 102/1952 a Organizației Internaționale a Muncii, care utilizează expresia *securitate socială* și îi precizează conținutul.

Documentele respective se referă la un mănunchi de evenimente care determină puterea statală să asigure protecție în tot sau în parte populației sale.

Sunt considerate astfel de evenimente:

- boala;
- maternitatea;
- invaliditatea;
- bătrânețea;
- accidentul de muncă și boala profesională;
- decesul (protecția urmașilor);
- sarcinile familiale;
- șomajul.

Așadar, noțiunea de securitate socială este asociată unei liste de evenimente care, în pofida unei varietăți aparente, prezintă caracteristici comune, ele fiind, de fapt *riscuri sociale*, adică riscuri de natură să determine reducerea ori suprimarea capacității *de câștig* a persoanelor (în primul rând, salariate).

Având în vedere efectele lor, riscurile sociale sunt *acele evenimente care au incidență comună asupra situației economice a indivizilor prin diminuarea veniturilor sau, invers, prin creșterea cheltuielilor*.

Într-adevăr, există anumite evenimente susceptibile de a împiedica o persoană să dobândească un venit normal dintr-o activitate profesională. Din acest punct de vedere, riscurile sociale pot fi riscuri fizice și riscuri economice.

---

¹ *Dicționarul explicativ al limbii române* (coordonatori I. Coteanu, L. Seche, M. Seche), ed. a II-a revăzută, Ed. Universul Enciclopedic Gold, București, 2009, p. 999.

² J.J. Dupeyroux, *Droit de la sécurité sociale*, 15e édition par M. Borgetto, R. Lafore, R. Reullan, 2005, Dalloz, Paris, p. 2.

³ M. Badel, *Droit de la sécurité sociale*, Ellipses Édition marketing, S.A., Paris, 2007, p. 8.

Riscurile fizice apar atunci când forța de muncă este alterată, redusă sau pierdută. Aceste riscuri pot fi *de origine profesională* și anume în caz de accident de muncă sau boală profesională și *de origine extraprofesională* în alte cazuri, de pildă: boală, maternitate, invaliditate, bătrânețe, deces, văduvie.

Riscurile economice sunt generate de situațiile în care forța de muncă, fără să fie alterată, este imposibil de exercitat, datorită lipsei de locuri de muncă disponibile; este cazul șomerilor.

Există, de asemenea, riscuri care constau în reducerea nivelului de trai prin creșterea cheltuielilor în situații excepționale, de exemplu, cumpărarea de medicamente în caz de boală, majorarea chiriilor în anumite perioade, întreținerea unor membri ai familiei aflați în nevoie etc.

S-a mai considerat¹ că securitatea socială constituie o garanție contra riscurilor de ordin:

– *psihologic*: boală, maternitate, invaliditate, deces, bătrânețe, care pot afecta persoanele, antrenând astfel o reducere sau pierdere a câștigurilor;

– *profesional*: accidente de muncă și boli profesionale.

Securitatea socială, care ocupă un loc însemnat în viața cotidiană a mai multor oameni începe adesea înainte de naștere (îngrijirile prenatale) și se prelungește după moarte (pensiile de urmaș).

Desigur că repararea consecințelor riscurilor sociale se face în scopul garantării securității economice a persoanelor supuse acestor riscuri.

Având în vedere că scopul politicilor de securitate socială este în definitiv de a aboli starea de nevoie, asigurând fiecărui cetățean un venit suficient pentru a satisface în orice moment nevoile sale, dreptul securității sociale ar putea fi definit și ca *dreptul la o redistribuire destinată să garanteze securitatea economică individuală*².

Politicile de securitate socială, înțelese ca politici de securitate economică, comportă eforturile tinzând la securitatea locului de muncă, a câștigului și a capacității de muncă (îngrijirile medicale, de exemplu), precum și amenajarea unui sistem de distribuire a venitului de înlocuire în timpul perioadelor de inactivitate forțată.

Securitatea socială necesită existența unei vaste organizații naționale de întraajutorare obligatorie care nu poate să atingă deplina sa eficacitate decât dacă ea reprezintă un caracter de foarte mare generalitate atât în privința persoanelor ocrotite, cât și în cea a riscurilor pe care le acoperă. Idealul său este ca ansamblul populației unei țări să fie protejată împotriva ansamblului factorilor de insecuritate³.

§ 2. Sistemele de securitate socială

Expresia *securitate socială* este utilizată nu numai în sintagma *politicile de securitate socială*, dar și în cea *sistemele de securitate socială*.

Cele două noțiuni nu sunt sinonime. Pe când prima se plasează pe planul scopurilor, cea de a doua evocă o anumită amenajare a mijloacelor.

---

¹ M. Meunier-Boffa, *Droit sociale*, Edition Litéc, Paris, 1991, p. 29.

² *Ibidem*.

³ M. Badel, *op. cit.*, p. 8.

În plus, *conceptului drept de securitate socială* i se asociază cel de „sistem de securitate socială”¹.

Într-adevăr, trebuie avută în vedere că în aproape toate țările lumii anumite norme juridice sunt calificate „sisteme de securitate socială” menite să organizeze o redistribuire financiară, adică, pe de o parte, o *prelevare*, iar pe de alta, o *repartiție* a fondurilor prelevate între beneficiarii acestei redistribuiri.

În aceste condiții, dreptul securității sociale poate fi definit ca o *redistribuire destinată să garanteze securitatea economică a persoanelor*.

În literatura juridică franceză², se vorbește de *tehnicele specifice constitutive ale dreptului securității sociale* și anume, de una individuală – economisirea, și cele implicând intervenția unui terț.

Legat de această *tehnică individuală*, se arată că pentru a face față evenimentelor susceptibile să le amenințe securitatea, sunt persoane care fac economii; pun banii deoparte pentru ca atunci când este cazul să facă față bolii, bătrâneții etc. Se renunță astfel la un consum actual în vederea unui consum viitor.

Procedeul prezintă anumite merite: libertate, responsabilitate, virtute „morală”. Dar, are și limite. Economisirea presupune mai întâi ca cei interesați să poată renunța la folosirea imediată a unei părți a venitului lor; renunțarea însă nu e posibilă la toate persoanele. Pe de altă parte, această economisire, procedeu voluntar, implică în egală măsură interesul lor la economii, adică, să existe o anumită stabilitate monetară; în caz contrar, sacrificiul imediat poate fi în van. În sfârșit, procedeu este unul de prevedere individuală, care nu prezintă garanție.

Însă, în cazul intervenției altuia se poate vorbi de o astfel de garanție.

Intervenția altuia, de care este legată ideea de garanție, poate să se înscrie, *a priori* în trei perspective principale: asistența, responsabilitatea, asigurarea și mutualitatea.

În legătură cu *asistența*, trebuie menționat că din timpuri străvechi, persoane private sau instituții publice au venit în ajutorul unor oameni și acest ajutor spontan, o adevărată *datorie de caritate*, în timp, a căpătat o mare importanță. Dar, această caritate nu poate să constituie o soluție satisfăcătoare problemei generale a securității economice a indivizilor pentru că ea reprezintă doar un gest voluntar, deci facultativ.

Legat de *responsabilitate*, trebuie precizat că în situația în care o persoană cauzează altuia un prejudiciu, ea trebuie, în anumite condiții, să repare acest prejudiciu. Soluția, însă, constituie un mod de protecție neneglijabil în cadrul securității economice a fiecărui membru al societății deoarece această protecție presupune:

– intervenția unui terț în realizarea despăgubirii, inexistentă într-un număr mare de riscuri (boală, bătrânețe etc.);

– o intervenție susceptibilă de a angaja responsabilitatea autorului său conform dreptului pozitiv;

– solvabilitatea celui responsabil.

Asigurarea și mutualitatea sunt fondate pe același principiu și anume, membrii grupului preiau sarcina prejudiciului cauzat unuia dintre ei.

Totuși, sunt deosebiri esențiale între ele: în asigurare, un asigurător joacă rolul de intermediar între asigurați; ele colectează primele și plătește indemnizațiile asiguraților în

¹ M. Meunier-Boffa, *op. cit.*, p. 5 și urm.

² *Ibidem*, p. 14 și urm.

cazul apariției riscului reținând o diferență – beneficiul său. Mutualitatea, în schimb, elimină intermediarul; reprezentanții mutualismului, și nu un terț, strâng cotizațiile și distribuie indemnizațiile.

Ambele tehnici realizează un mare progres, căci cel interesat nu trebuie:

– nici să economisească o parte considerabilă a venitului său;

– nici să facă apel la caritatea altuia.

Cu toate acestea, asigurarea și mutualitatea prezintă și ele neajunsuri deoarece nu pot fi utilizate contra tuturor evenimentelor care amenință securitatea economică a persoanei.

§ 3. Apariția și dezvoltarea sistemelor de securitate socială

Nevoia unei securități individuale și colective a existat dintotdeauna. Oamenii au încercat din cele mai vechi timpuri să-și asigure propria protecție, precum și a persoanelor aflate în grija lor, contra unor eventualități, cum ar fi foametea sau alte pericole. Ei au luptat mereu pentru satisfacerea nevoilor vitale (de hrană, adăpost, îmbrăcăminte). Este o luptă, până la urmă pentru existență, care nu va înceta niciodată.

Industrializarea și exodul rural care a însoțit-o au dat naștere, în special în Europa (secolul XIX), unei noi clase, a muncitorilor care nu puteau conta pentru a trăi decât pe salariu. Dacă din varii motive (boală, accident, șomaj, bătrânețe), își pierdeau acest unic venit, ei rămâneau fără nicio sursă de existență. Rătăciți în mediul urban, muncitorii și persoanele aflate în grija lor nu mai beneficiau de protecția asigurată altădată de clan, trib sau familie în sens larg, adică de acel sistem tradițional, unde persoanele valide se ocupau de copii, bolnavi și de cei în vârstă.

La început, eforturile de întraajutorare au fost fragmentare: case de asigurări încurajate de stat; dispoziții obligând patronii de a întreține, într-o anumită măsură, pe muncitorii bolnavi sau accidentați; societăți mutuale presupunând o modestă asistență în bani în caz de boală sau bătrânețe; asigurări private oferind indemnizații la nevoie în timpul vieții și în caz de deces etc.

Aceste măsuri însă nu au fost suficiente. De aceea, în țările industrializate au început să apară, mai întâi într-un ritm lent, apoi tot mai accelerat, odată ce lumea muncii a devenit mai organizată, mai puternică, programe de protecție socială. Aceste programe aveau uneori caracter obligatoriu, dar, la origini, se aplicau numai anumitor categorii de muncitori. Câmpul lor de acțiune a fost apoi în mod progresiv extins în maniera de a acoperi ansamblul populației.

Primul mare sistem de protecție socială a fost instituționalizat în *Germania*, la sfârșitul sec. al XIX-lea.

Independent de personalitatea cancelarului *Bismark*, această apariție a fost posibilă datorită unor factori favorabili:

a) *de ordin economic*: trecerea de la statul agrar la cel industrial a provocat o dezvoltare brutală a unui proletariat extrem de sărac;

b) *de ordin ideologic*: în *Germania* se dezvoltase o gândire socialistă foarte activă;

c) *de ordin politic*: deoarece mai mulți deputați ai partidului social-democrat intrase în Reichstag, *Bismark*, în afară de politica tradițională de represiune, a întreprins încă una de reforme sociale destinate să diminueze influența socialistă;

d) *de ordin juridic*: această politică de reforme sociale a fost facilitată de existența unor precedente; imitând legislația prusacă, mai multe state adoptase deja unele măsuri de asigurări sociale.

Bismark și-a prezentat proiectele de reformă într-un foarte celebru mesaj în Reichstag la data de 17 noiembrie 1881. El a emis concepția revoluționară pentru acea epocă, în sensul că *statul trebuie să aibă nu numai misiunea defensivă vizând apărarea drepturilor existente, dar și pe cea de a promova pozitiv, prin instituții specifice și utilizând mijloacele de care colectivitatea dispune, bunăstarea tuturor membrilor săi, în special a celor aflați în nevoie.*

Ca urmare, au fost promovate, în interesul muncitorilor din industrie, trei legi fundamentale privind:

- asigurarea de boală (1883);
- asigurarea contra accidentelor de muncă (1884);
- asigurarea împotriva invalidității și bătrâneții (1889).

Reunite în *Codul asigurărilor sociale* (1911), ele au fost completate cu regimul asigurărilor de invaliditate și bătrânețe pentru funcționari, de deces (1911) și, mai târziu de asigurarea contra șomajului (1929)¹.

Asemenea sisteme au apărut și în alte țări (Australia, Noua Zeelandă, Suedia, Danemarca, Anglia etc.)².

Nici România nu a făcut excepție; ea s-a înscris la fel de devreme în acest curent novator privind protecția muncitorilor.

Astfel, în anul 1895 a fost adoptată *Legea minelor*, care instituia asigurările sociale obligatorii a minerilor și a lucrătorilor din industria petrolieră. În același timp, dispunea înființarea unor case de ajutor și a unei case de pensii, ale căror fonduri erau constituite prin contribuția egală a patronilor și muncitorilor.

În anul 1902 a fost votată *Legea meseriilor*, care prevedea un sistem de asigurări sociale pe baze corporatiste, beneficiarii fiind exclusiv meseriașii.

Legea pentru asigurările muncitorești din anul 1912 reglementa asigurările obligatorii. Potrivit acestei legi, sarcina riscului în caz de accident cădea asupra patronului (art. 140), iar riscurile provenite din boală cădeau asupra muncitorului (art. 125).

Înființarea Organizației Internaționale a Muncii în anul 1919 a dat un suflu nou acțiunilor în domeniul securității sociale. Se știe că în concepția acestei organizații problemele de muncă și cele sociale nu constituie subiecte de interes exclusiv de natură internă pentru statele membre. De aceea, încă de la început a adoptat o serie de convenții cu privire la securitatea socială, de exemplu: Convenția nr. 3/1919 asupra protecției maternității; Convenția nr. 12/1921, nr. 17 și 18/1925 privind ajutoarele în caz de accidente de muncă și boli profesionale; Convențiile nr. 35-40/1933 privind asigurările de bătrânețe de invaliditate și deces; Convenția nr. 44/1934 referitoare la șomaj etc.

Actul normativ cel mai important adoptat în această perioadă în țara noastră este așa-numita *Lege Ioanițescu*, din 1933, pentru unificarea asigurărilor sociale pe întreg teritoriul național. Legea prevedea, printre altele, următoarele:

– cota de asigurări sociale, în cuantum de 6% din salariu, se suporta în părți egale de patron și salariați;

¹ J.J. Dupeyroux (coord.), *op. cit.*, p. 23-24.

² Bureau International du Travail, *La sécurité sociale*, Gèneve, 1995, p. 3-4.

- bolile profesionale erau asimilate accidentelor de muncă;
- ajutoarele de incapacitate de muncă se acordau din prima zi de boală.

Actul juridic care a utilizat pentru prima dată în lume termenul de *securitate socială* este *Legea americană de securitate socială* (Social Security Act), din 1935. Această lege reglementa protecția șomerilor, asigurarea de bătrânețe și deces în favoarea salariaților, asistența socială a persoanelor defavorizate.

Conceptul de securitate socială, se consideră, a fost revoluționat în anul 1942, prin celebrul raport al britanicului William Beveridge – *Social insurance and allied services* – care a proclamat obiectivul ambițios *de a libera omul de teamă și nevoie*. Prin acest raport a fost motivată ideea unui *drept de securitate socială*, care, ulterior, a făcut obiectul unor documente internaționale.

Deși în țara noastră au existat, așa cum am arătat, de-a lungul timpului preocupări constante în domeniul asigurărilor sociale și al asistenței sociale, referiri la termenul de securitate socială s-au făcut relativ recent. Astfel, s-a arătat că *în foarte multe țări ale lumii, se afirmă ideea că asigurările sociale fac parte dintr-o noțiune mai largă, aceea de securitate socială și că aceasta formează obiectul preocupărilor și dezbaterilor Organizației Națiunilor Unite și ale altor organisme internaționale*¹.

După 1990, însă, sub influența legislației internaționale, a necesităților de protecție tot mai diversificate, mai extinse, a intensificării reglementărilor în domeniu, se discută tot mai mult de securitatea socială în România, despre dreptul aplicabil acesteia².

De altfel, în prezent, în toată lumea, statele consideră de datoria lor să asigure tuturor cetățenilor securitate socială, chiar dacă nu pretutindeni acest obiectiv este realizat în aceeași măsură³.

§ 4. Securitatea socială în documentele internaționale⁴

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, mai multe declarații internaționale au afirmat în mod solemn responsabilitatea statelor pe planul economic și social, încurajând reînnoirea drepturilor pozitive, de exemplu: *Charta Atlanticului*⁵, *Declarația de la Philadelphia*⁶, *Charta Națiunilor Unite*⁷ etc.

¹ S. Ghimpu, I.T. Ștefănescu, Ș. Beligrădeanu, Gh. Mohanu, *Dreptul muncii*, Tratat, vol. III, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p. 271.

² A se vedea: Gh. Brehoi, *Dreptul securității sociale, ramură distinctă de drept*, în „Dreptul” nr. 7/1994, p. 17-20; A. Athanasu, *Dreptul securității sociale*, Ed. Actami, București, 1995; S. Ghimpu, A. Țiclea, C. Tufan, *Dreptul securității sociale*, Ed. ALL BECK, București, 1998.

³ B. Von Maydell, *L’avenir de la sécurité sociale*, în *Revue International du travail*, nr. 4/1994, p. 551.

⁴ J.J. Dupeyroux, *op. cit.*, p. 38-39.

⁵ Această cartă a fost semnată de Roosevelt și Churchill la 12 august 1941; a fost destinată să stabilească obiectivele alianței lor (dintre S.U.A. și Anglia); ea a afirmat și necesitatea de a stabili colaborarea între toate națiunile în domeniul economic, cu scopul de a asigura cele mai bune condiții de muncă, o situație economică mai favorabilă și securitatea socială (pct. 5).

⁶ Declarația adoptată la 10 mai 1944 la cea de a 28-a sesiune a Conferinței Internaționale a Muncii, va constitui noua chartă a Organizației. Mai multe dispoziții ale ei privesc securitatea socială, indemnizația pentru riscurile sociale și prevenirea lor.

⁷ În art. 55 din această chartă se precizează misiunea Națiunilor Unite de a acționa pentru ridicarea nivelului de viață, progresului și dezvoltării economice și sociale.